

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
**Secretaria de Serveis Penitenciaris,
Rehabilitació i Justícia Juvenil**

Servei de Mediació i Assessorament Tècnic

PROGRAMA DE SUPORT A LA PREVENCIÓ COMUNITÀRIA DE LA DELINQUÈNCIA JUVENIL

Almogàvers, 8
08018 Barcelona
Tel. 93 489 08 00
Fax 93 489 08 01
www.gencat.net/dji

Introducció

Les relacions socials generen una àmplia gamma de conflictes i aquests són consubstancials a la vida en societat. Conflictes de tot tipus pertorben cada dia l'ordre social, estan presents en els individus, en les relacions interpersonals, entre diferents grups socials i, entre aquests i les institucions, etc.

Els adolescents i joves, com a grup diferenciat en l'àmbit social, també entren en conflicte amb el seu entorn, amb la família, l'escola, els veïns, les institucions, etc. En el seu procés de desenvolupament personal i social, es posen a prova amb tot tipus de conductes. Explorar els límits de les seves actuacions i del seu poder forma part del seu procés d'aprenentatge. La transgressió, en ocasions els servirà per experimentar aquests límits.

Moltes d'aquestes accions transgressores, encara que de menor gravetat des del punt de vista normatiu, contravenen les normes socials i causen danys, perjudicis i malestar a d'altres persones i a la societat, generen conflictes i dificulten la convivència en la comunitat:

- Provocacions, confrontacions, transgressions i conflictes, en l'àmbit familiar, escolar i comunitari.
- Provocacions, baralles, danys, petits episodis de violència que es donen en l'entorn dels centres educatius.
- Agressivitat desplaçada cap al seu entorn, vandalisme, trencament de mobiliari urbà.
- Baralles entre grups de joves.
- Confrontació entre joves i adults, insults, petites amenaces, que generen entre els veïns incomprensió d'aquestes conductes.
- Problemes de relació, confrontació, agressivitat i violència entre fills i pares que, quan no s'hi ha intervingut a temps, arriben a la justícia molt deteriorats.
- Conflictes entre joves derivats de les relacions d'interculturalitat produïts pel desconeixement, la desconfiança, la manca de comunicació.
- Problemes de convivència al carrer, als barris i, en general, als espais públics.
- Conduccions temeràries, que comporten un seriós risc de seguretat per als vianants, etc.

Amb freqüència, aquests conflictes, es queden sense resposta, no s'aborden, o es fa tardanament, només quan la situació s'agreuja, mitjançant el sistema de justícia. La dificultat per afrontar aquests problemes per part de la família, l'escola i els serveis comunitaris, poden portar a la inhibició, l'acomodació i a una major confrontació i demanda de càstig per part de la comunitat, en la mesura que s'agreugen les transgressions i la dinàmica conductual dels joves.

La prevenció comunitària

Els conflictes mencionats, són una realitat que no es pot ignorar, sinó que, s'ha d'afrontar, canalitzar de forma que permeti parlar-ne, entendre'ls i buscar-hi solucions. D'aquesta forma, poden esdevenir una realitat útil i una oportunitat, amb la gestió adequada, de contribuir a superar l'impacte social, grupal o personal i afectiu que han generat. Al mateix temps poden convertir-se en una eina de desenvolupament personal i social.

La societat i les institucions tenim el repte de contribuir al desenvolupament personal i d'aprenentatge social dels adolescents i joves. Per això, hem de tenir clar què volem que predomini en les formes de reacció a les seves transgressions: promoure alternatives preventives que permetin sempre que sigui possible, posar-los en situació de reflexionar sobre els seus actes, assumir responsabilitat i afrontar la solució del conflicte en el marc en què s'ha produït, o esperar a l'agreujament de les conductes i de les transgressions i afrontar la situació en el marc de la justícia.

Afrontar de forma preventiva les conductes no desitjades per evitar que es converteixin en conductes apreses i es consolidin com de comportament habitual. Confrontar la conducta amb les normes socials i amb les conseqüències que tenen per a les persones i per a la comunitat, mitjançant la reflexió, la responsabilització i nous aprenentatges que afavoreixin un canvi de conducta, ha de ser un objectiu de treball des de la perspectiva de prevenció de la delinqüència.

Una manca d'intervenció o una intervenció inadequada en el moment dels fets, pot actuar com a desinhibidor per a determinats joves, que sense resposta i sense límits, poden pensar que no passa res, confirmant la viabilitat de la conducta transgressora i incrementant l'espiral de dissociabilitat.

No afrontar aviat i adequadament aquests conflictes en el marc comunitari, dificulta el desenvolupament de les funcions de control social informal en els espais quotidians de relació i convivència en què es desenvolupa la socialització, i es trasllada el problema i la resposta a l'última instància de control social, la justícia. Aquesta perspectiva, no és desitjable, ni per desenvolupar adequadament les capacitats socioeducatives i de control de la comunitat, en relació amb els joves, ni per la convivència i la pau social en el marc comunitari, ni per evitar que tots els conflictes derivats de les transgressions socials dels joves es traslladin a la justícia.

És per això que, la DGJJ considera que, s'han d'impulsar estratègies d'intervenció i de resposta a les conductes dissocials, transgressores i als conflictes que se'n deriven, des d'una perspectiva de prevenció social de la delinqüència juvenil, evitant la tendència a transformar la prevenció del delicte en polítiques de seguretat i de judicialització. En aquest sentit cal afavorir polítiques socials orientades a desenvolupar una tasca preventiva, normalitzadora i integradora envers els joves en conflicte social.

Amb aquesta finalitat, la DGJJ, es proposa contribuir a desenvolupar alternatives i programes que permetin afrontar els conflictes de forma àgil i propera al lloc en què es produeixen, reconduint les conductes transgressores i afavorint la integració dels joves. Així mateix aquesta iniciativa pot millorar el clima de convivència i les relacions socials i pal·liar l'augment del malestar i la sensació d'inseguretat en el si de la comunitat. En definitiva, estimular una cultura i iniciatives de participació ciutadana en la resolució dels conflictes, que ajudin a transformar les relacions entre els joves i altres grups socials i les institucions més properes a la comunitat.

La mediació comunitària amb joves amb conflicte social

La mediació posa l'èmfasi en què les parts implicades en un conflicte poden ser les protagonistes de la seva solució. Potencia la idea que la comunitat, l'escola, la família, els grups de la comunitat, poden regular bona part dels conflictes que es produeixen si són capaços de construir mecanismes que la facin possible, mitjançant la responsabilització, la comunicació, el diàleg, la negociació, els acords i els compromisos de futur.

La mediació comunitària s'emmarca en una tradició que proposa abordar i prevenir els conflictes en l'entorn social en què es produeixen, procurant la pau social. Ofereix l'oportunitat de donar una resposta més propera i àgil a les transgressions socials dels joves, i afavoreix la responsabilització.

Això suposa transformar una relació de passivitat i inhibició que delega la gestió i decisió d'aquests en les institucions jurídiques i en els professionals de la justícia, en una implicació activa i directa dels ciutadans i dels serveis comunitaris en la seva gestió i resolució.

La mediació permet que la pròpia comunitat tracti els problemes com a conflictes sorgits d'ella mateixa. Així, es reforça la capacitat i l'autonomia de l'entorn social per resoldre els conflictes, perquè hi ha una resposta més ràpida i propera als conflictes i a les persones implicades, i la comunitat pot percebre que els problemes s'afronten i se'ls dona solució.

Però s'ha de tenir molt present que l'impuls i el desenvolupament de la mediació comunitària necessita d'un marc reconegut pels joves i pels ciutadans en general, per això, les institucions i entitats que operen en la comunitat han de ser les protagonistes en la creació dels programes i els mecanismes que la possibiliten.

Un model comunitari de resolució de conflictes requereix la participació activa de la comunitat en general, i de les persones afectades pels conflictes en particular, i per tant, necessita que la iniciativa sigui impulsada amb decisió per les institucions i entitats socials més properes a la comunitat. Requereix una comunitat viva i preocupada per la convivència i la pau social, i un important nivell de reconeixement dels serveis que han de portar a terme la mediació.

És per això que s'ha de contribuir que els serveis comunitaris desenvolupin programes de mediació i resolució de conflictes, i una cultura de diàleg, de compromís, d'acord i de corresponsabilitat per resoldre els conflictes, en aquest cas, entre els joves, l'escola, els veïns i les entitats comunitàries. Alternatives que permetin tractar els conflictes relacionats amb els joves de forma responsabilitzadora, àgil i quotidiana. Promoure el sentit de participació, perquè quan les parts interessades s'involucrin tendeixin a ser més responsables i facilitar l'establiment de compromisos de futur.

Actuacions de col·laboració

Amb l'objectiu de contribuir a estimular iniciatives de participació i programes d'actuació preventiva per abordar els conflictes i problemàtiques mencionades, la DGJJ proposa:

- a) Constituir un equip de professionals amb experiència en l'àmbit de la delinqüència juvenil i la mediació i assignar la responsabilitat del programa i de l'equip a l'SMAT.

L'equip de prevenció desenvoluparà actuacions concretes del Programa amb diferents ajuntaments, de tota Catalunya, i estaran estretament coordinats amb les Direccions Territorials i els equips de medi obert, de l'àrea geogràfica concreta en què es portarà a terme l'actuació.

- b) Per valorar les demandes dels ajuntaments, s'ha de tenir en compte:
 - les problemàtiques transgressores, els conflictes en grups, temes relacionats amb la dissociabilitat i la manca d'integració social dels joves
 - característiques del municipi (dimensió, rural, urbà...) i el seu interès per abordar els conflictes.
- c) Oferir assessorament als ajuntaments interessats per afrontar la resolució participativa dels conflictes generats pels joves en els diferents àmbits de la comunitat.
 - Contribuir a l'anàlisi de les problemàtiques transgressores i de conflictivitat social produïdes pels joves.
 - Col·laborar en el disseny d'alternatives i programes per a donar resposta a les transgressions, identificant els conflictes i canalitzant solucions de forma constructiva.
 - Contribuir al disseny de programes de mediació comunitària amb joves transgressors i d'altres conflictes socials.

- Col·laborar en la definició de circuits i mecanismes de col·laboració que facilitin l'accés a les alternatives per afrontar els conflictes.
- d) Contribuir a la formació amb tècniques de mediació als professionals dels municipis i a la formació de formadors.
- e) Col·laborar amb els professionals dels serveis comunitaris, a l'inici dels programes, i abordant, si cal, o supervisant, conjuntament els primers casos.
- f) Aprofundir en el coneixement i investigació de les noves formes de la delinqüència juvenil.

Abril de 2007